

Un pelerinaj la Sfântul Munte Athos

Cum a scăpat Athonul de o cioplire idolească...

Se spune, potrivit istoricului Vitruvius, că un anume *Dinocrates* din insula Rhodos, arhitect și urbanist greco-macedonian din secolul al IV-lea î.Ch., arhitectul orașului Alexandria, urbe fondată de Alexandru Macedon, a avut o idee aproape nebunească.

Pentru a o pune în aplicare, el trebuia să ajungă neapărat la tron. Atunci s-a folosit de un șiretlic ingenios pentru a obține audiența mult visată la marele rege, după ce a încercat în zadar să ajungă la curtea sa, în baza unor scrisori de recomandare. Nereușind cu epistolele, el s-a deghizat în cunoscutul erou Heracles, ungându-și trupul cu ulei, acoperindu-și umărul stâng cu pielea unui leu și înarmat cu o măciucă uriașă. Numai așa a fost remarcat de către temutul Alexandru Macedon. Ajuns în fața regelui, Heracles și-a declinat identitatea și profesiunea de arhitect, propunându-i acea idee aproape nebunească. Adică un proiect urbanistic extraordinar de dimensiuni ciclopice: acela de a ciopli întreg vârful Athonului din Muntele Athos pentru a obține o statuie imensă în care biruitorul atâtor seminții din Asia să țină în mâna stângă macheta unui oraș elen, iar din mâna dreaptă să-i curgă cascada unui curs abundent de apă.

Proiectul arhitectonic imaginat de Deinocrates pentru Alexandru Macedon în Muntele Athos

Dar Alexandru Macedon, spre cinstea lui, ca un adevărat pre-creștin, a refuzat imensa măgulire propusă de către lingăul arhitect. Un respect deosebit față de acest munte sfânt l-au avut nu numai anticii, ci și turcii. Tesalonikul a căzut în anul 1430, iar Constantinopolul în 1453. Musulmanii au văzut și au cinstit asceza fizică și morală a monahilor, devoțiunea totală față de bunul Dumnezeu, astfel că în firmele tuturor sultanilor Muntele Athos era supranumit *țara unde, noapte și zi, este binecuvântat numele lui Dumnezeu* și că ținutul ce se prelungea adânc în apele Egeii era cunoscut drept refugiu sârmanilor și străinilor. Care, vrând-nevrând, trebuiau să învețe limba cea mai răspândită în Antichitate: din Hellada până pe țărmurile Mediteranei, în Sicilia, Italia meridională, sudul Galiei și al Spaniei, coastele Traciei și Pontului Euxin.

Hălăduim într-un grup neobicinuit, animat pe străzile pietruite ale urbei Kareya - capitala (*protevousa*) Sfântului Munte. Scurtul răstimp pe care îl avem la îndemână înainte de a vizita viitoarea mănăstire îl folosim încercând să învățăm și noi, pelerinii bihoreni, câte ceva din vechea și culta limbă (*glosa*) greacă. Suntem *xenos*, un termen grecesc ce înseamnă *străin*, dar care se folosește, paradoxal, și pentru... *oaspete*. Suntem, deci și străini, dar și oaspeți! Interesant lucru. Știm acum, de asemenea, după ce am petrecut ceva vreme în Sfântul Munte despre confuzia pe care o fac străinii când vin pentru prima oară în Grecia între *Da* și *Nu*. Afirmatia noastră *Da*, căreia îi corespunde în limba greacă expresia *Ne*, este urmată de un gest aferent al înclinării capului în jos, încât, ca român, ești înclinat să crezi că acel *ne* este *nu*. Dar el este *da*. Pentru negația noastră *Nu*, grecii folosesc termenul *Ohi*, dar pentru a exprima această negație, grecii clatină capul stânga-dreapta, încât românii sunt înclinați să creadă că spun *da*... Tot așa, se crede că termenul din limba română *ticălos* s-a născut în împrejurarea când percepții domnilor fanarioți de la Iași și București, trimiși să strângă birurile, văzând frumusețile și verdețea Țărilor Române în contrast cu stâncoasele și secile ținuturi grecești, au exclamat: *Tii, kalos!*,

adică: *Ce frumos!* Iar poporeni noștri, siliți să plătească într-una biruri și dajdii, la Constantinopolul turcilor, exclamau cu obidă: Iar vin peste noi, *ticăloșii*, strângătorii de biruri!

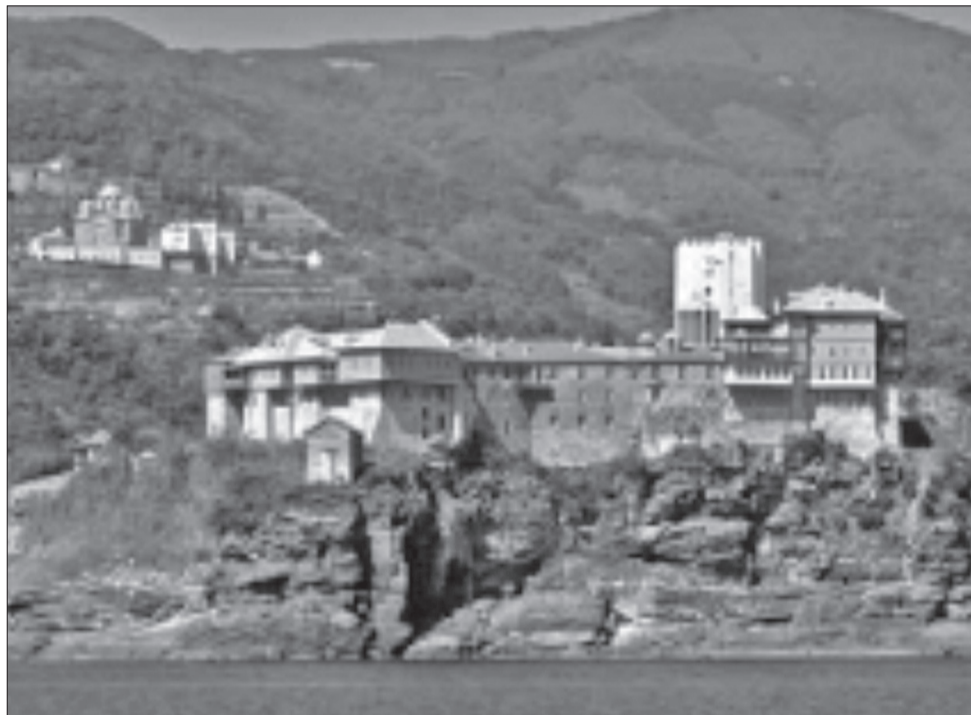
Grecește fără profesor...

Aici am învățat primele cuvinte grecești precum *Kalimera* (Bună dimineața), *Kalispera* (Bună seara), *Kalinihta* (Noapte bună), *Kirie* (Domnule), *Kiria* (Doamnă), *Parakalo* (Vă rog), *Efharisto* (Mulțumesc), *Poli kala* (Foarte bine), *Parakalo* (Vă rog), *Ti kanis?* (Ce faci?). Comic a fost episodul în care un grec repeta mereu *Me lene, me lene...*, iar noi am priceput că... i-e lene, fără să știm că expresia *Me lene* în limba greacă înseamnă *Mă numesc...* La masă trebuie să ne spunem reciproc *Kali orexi!* adică Poftă bună!, în librăriile cu cărți și odoare sfinte trebuie să întrebăm *Poso kani?* Cât costă?, pentru că astăzi (*simera*) poate fi mai ieftin decât mâine (*avrio*). Am reținut că pe grecește unui port nu i se spune numai *arsana*, cum sunt porturile mici ale mănăstirilor, ci i se mai spune foarte poetic: *to limani*, adică aproape identic cu cuvântul *liman* din limba română. Am găsit apoi, uimitor, că multe cuvinte grecești aproape că se identifică cu cuvintele sau înțelesul lor din limba română: *dromos* este drum, *numero* este număr, *terapia* pe grecește înseamnă tratament, iar *farmaco* înseamnă medicament, *zahari* este zahăr, *piperi* este piper, *palto* este palton, *kustumi* este costum, *pandeloni* înseamnă pantalon, *sakaki* este sacou, *pukamiso* este camasa, *fustani* este rochie, *paputsia* înseamnă pantofi, *bluza* este tot bluză, *fusta* tot fustă, *maio* înseamnă costum de baie, *roba* este halatul de baie, *sandalia* înseamnă sandale, *pandofles* înseamnă papuci de casă, *tzanta* este geantă, sacoșă, *skala* înseamnă scară, *saloni* este salon, living, *balconi* este balcon, *valitsa* este valiză, *porta* este poartă, *servitoros* înseamnă ospătar, *cafeteria* este cafenea, *magazi* înseamnă magazine, *kilo* este kilogram, *dispnia* este dispnee, *emoraghia* înseamnă hemoragie, sângerare, *diaria* este diaree, *alerghia* este alergie, *hipotasi* este hipotensiune, iar *hipertasi* este hipertensiune, *trauma* înseamnă leziune, rănire etc.

Dacă am fi fost de Sfintele Paști aici, ar fi trebuit să spunem *Hristos anesti!* (Hristos a înviat!) sau, după caz, *Alithos anesti!* (Adevărat a înviat!). Dacă veniți de Anul Nou în Sfântul Munte Athos, trebuie să spuneți numaimdecât: *Hronia pola!* (La Mulți Ani!). Iar prescurtarea din corespondență IMM înseamnă *Iera Megisti Moni*, adică Sfânta Mare Mănăstire.

...La o astfel de IMM, *Iera Megisti Moni*, ne conduce acum monahul nostru îndrumător: **Mănăstirea Pantocrator**. Ne înșirăm cuminți și în pas întins spre mănăstire și, dintr-o dată, simt, cu nesaț, cum aș dori să văd din nou Marea cea Albastră. Cu pașii târșiți atâta vreme prin praful drumului, asudat și ostenit, simt imperios că trebuie să văd iar Marea... Simpla ei vedere m-ar curăța sufletește, dar parcă și trupește. Și dintr-o dată, după mai multe suișuri și coborâșuri, după un pâlce de arbori, dintr-o dată văd iar minunea albastră zisă Egeea, ca un paradis care ne așteaptă pe toți pelerinii, ca un cer pogorât pe pământ. Acum înțeleg pe deplin exclamația aceea care a străbătut veacurile până la noi: *Thalassa! Thalassa!* (Marea, Marea!).

Acest mare strigăt de bucurie a izbucnit din piepturile a zece mii de mercenari greci în solda lui Cyrus cel Tânăr, plecați în expediție prin nisipurile Persiei împotriva lui Artaxerxes al II-lea. Episodul este relatat de istoricul Xenofon în lucrarea sa *Anabasis*

(care înseamnă *a înainta de la țărm spre interior*). După bătălia de la Cunaxa (401 î.Hr.) a început cumplitul calvar al retragerii celor zece mii de mercenari greci de lângă malurile fluviului Tigru spre Pontus Euxin (Marea Neagră). Deci, acum avea loc mișcarea inversă, adică *a înainta din interiorul uscatului spre țărm*... Nu mai puțin de un an și jumătate au hălăduit grecii-popor-*par excelentia!*- de navigatori - prin pustiiri și ținuturi dușmănoase, conduse de satrapi persani nemiloși. Când credeau cu toții că nu mai e nici o speranță, urcând cu ultimele eforturi pe muntele numit Teches (azi Deveboynu Tepe), la aproximativ treizeci de mile sud de Trapezunt (azi Trabzon în Turcia), un strigăt asurzitor a pornit din zece mii de piepturi de războinici: *Thalassa! Thalassa!* (Marea! Marea!) Când grecii din antichitate ajungeau la Mare, ei adăstau la propria lor casă, pentru că țărmurile mărilor înconjurătoare Helladei erau în mare parte colonizate de acești *cetățeni ai Mării*. De aceea în Italia de sud se vorbea abitur limba greacă!

Prima dată văd și eu *Thalassa* cea albastră după un pâlce de frunzișuri și abia mai apoi Sfânta Mănăstire Pantocrator. Mănăstirea este ca un degetar uriaș pe vârful unui deget stâncos ce împunge apa Mării Egee în partea de nord vest a Sfântului Munte. Sfântul lăcaș este închinat Schimbării la Față a Mântuitorului.

Mănăstirea Pantocrator din Sfântul Munte Athos

Mănăstirea a fost ctitorită de doi mari conducători de oști bizantine, pe nume Alexie și Ioan care, părăsind lumea cea deșartă, au venit în Sfântul Munte, îmbrățișând cu eroism viața monahală, fiind încurajați și chiar ajutați de o rudă de-a lor, ajunsă la suprema dignitate, Ioan al V-lea Paleologul, împăratul Bizanțului. Mai târziu, spre lauda și vecinica lor pomenire creștinească, mulți domnitori români au ajutat de-a lungul vremurilor și această mănăstire, la fel cum au făcut cu altele, precum Neagoe Basarab, marele logofăt al Moldovei Gavril Troțușanu, Alexandru Iliș, Constantin Brâncoveanu.

Îmbătrânind de bună voie pentru a salva un suflet de om...

În această mănăstire aflăm că se află o icoană mai deosebită a Maicii Domnului făcătoare de minuni numită *Gherontisa* (Stareța). Se spune că, atunci când a fost pictată, era de o frumusețe îngerească, fiind foarte luminată la chip, nu după cum arată acum în zilele noastre. S-a spus că icoana și-a schimbat înfățișarea pentru că un tânăr diacon, pe când slujea și ajungea să cădelnițeze lângă icoana Maicii Domnu-

lui, se smintea de marea ei frumusețe și era tulburat de gânduri. Atunci, Preaînțeleapta și Preabuna Maică a Domnului, pentru a nu fi frumosul ei chip pricină de sminteală de minte tinerească, și-a schimbat deodată fața, arătând mai întunecată și mai îmbătrânită, precum se vede ea acum. Icoana o înfățișează pe Maica Domnului în întregime și este îmbrăcată în argint. O tânără nepus de frumoasă care să îmbătrânească de bună voie, numai pentru a salva un biet suflet de om de la pierzanie... Mă întreb care fată frumoasă din lumea asta ar mai accepta așa ceva astăzi în dauna frumuseții ei... Să accepti cu seninătate și îmbătrânești dintr-o dată, să nu se piardă un suflet de om în focurile gheenei... Icoana Fecioarei celei neasemuite se află în fața catapetesmei, la iconostasul din stânga. Până să fie așezată aici, icoana a fost în Sfântul Altar. La această icoană se fac foarte multe minuni, fiind mângâierea statornică și ocrotirea de sus a părinților din mănăstire.

Aflăm de la părintele îndrumător că pe pământurile mănăstirii Pantocrator se află câteva chilii românești, în zona numită *Kapsala*, dar deocamdată, nu putem să ne ducem acolo, fiind timpul foarte scurt și neavând binecuvântare de la superiorii trudnicilor de acolo.

În sfânta mănăstire Pantocrator s-au nevoit foarte mulți sfinți, printre care: Sfântul Cuvios Teofil, Cuviosul Teona Ierarhul, Izvorătorul de mir, Sfântul Cuvios Vasile, precum și Sfântul ucenic care a vorbit cu Sfântul Arhanghel Gavriil și a fost învățat de acesta cuvioasa și înălțătoarea cântare *Axion Estin* (Cuvine-se cu adevărat)...

În Mănăstirea Pantocrator viețuiesc aproximativ 25 de monahi, iar pe la chiliile aferente, în jur de încă 40 de călugări. La Schitul Sfântul Prooroc Ilie, aflat tot pe teritoriul mănăstirii, se nevoiesc 20 de călugări. Acest schit a fost înființat de Cuviosul Paisie Velicicovschi, care a devenit mai târziu stareț la Mănăstirea Neamț, în Moldova noastră.

Tot pe teritoriul Pantocratorului se află și Schitul Bogorodița, închinat Maicii Domnului, care are în prezent doar trei călugări, de origine rusă.

Printre multele odoare pe care le deține Mănăstirea Pantocrator, se găsesc sfinte moaște de la Sfântul Haralambie, Sfinții Cozma și Damian, Sfântul Mucenic Hristofor, Sfântul Mucenic Mercurie, Sfântul Arhidiacon Ștefan, Sfânta Muceniță Paraskevi, Sfântul Mucenic Pantelimon, Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfânta Fotini Samarineanca, Sfânta Iulita și de la mulți alți sfinți, precum și două părțile din Lemnul Sfintei Cruci și o bucată din hlamida cu care a fost îmbrăcat Mântuitorul Hristos.